

139. ▶ FERENCZY KÁROLY (1862-1917)

Ananász (*Ananász tálon*), 1911

Olaj, vászon, 45x63,5 cm
Jelezve balra fent: Ferenczy K. 1911.

Kezdő ár: 10 000 000 Ft / 32 258 EUR
Becsérték: 18 000 000 – 22 000 000 Ft
Estimated value: 58 065 – 70 968 EUR

OEUVRE-KATALÓGUS SZÁM: F 331.¹

PROVENIENCIA:

- ▶ Bäcker Béla tulajdonában, 1922
- ▶ Lappang, 1934
- ▶ Selinkó Géza tulajdonában, 1963-1979

KIÁLLÍTVA:

- ▶ Ferenczy Károly újabb festményeinek és rajzainak gyűjteményes kiállítása. (Az Ernst Múzeum VIII. kiállítása) Ernst Múzeum, Budapest, 1913. február–március, katalógus: 28.
- ▶ Ferenczy Károly emlékkiállítása. Műcsarnok, Budapest, 1922. január – február, katalógus: 107.
- ▶ A Ferenczy család. Budai vár, Budapest, 1968. június – 1969. január, katalógus: 72.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- ▶ Ferenczy. Ferenczy Károly (1862-1917) gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011. november 30 - 2012. május 27. katalógus: 311.

REPRODUKÁLVA:

- ▶ Genthon István: Ferenczy Károly. Képzőművészeti Alap, Budapest, 1963. katalógus: 141.
- ▶ Genthon István: Ferenczy Károly. Corvina Kiadó, Budapest, 1979. katalógus: 307. XXV. tábla

1
2
3
4

1. Édouard Manet: Alma egy tányéron, 1880–1882 között magántulajdon
2. Pierre-August Renoir: Csendélet eprekkel és ananással, 1902 körül magántulajdon
3. Ferenczy Károly: Porcelán papagájok II, 1910 magántulajdon
4. Oskar Kokoschka: Csendélet ananással, 1909 Neue Nationalgalerie, Berlin

1911 és 1912 az avantgárd képzőművészet progressziójának kiemelten fókuszált évei. A kortárs festészeti diskurzus korábbi kereteinek lebontását megcélzó radikális programok és művek megszületésével és kiállításával egyértelművé vált: a művészeti élvonal célja az, hogy végleg leszámoljon a természetelvű ábrázolásmóddal – interpretálja azt akár kubista analízis, akár fauve kolorit. A futurista festők 1912 februárjában rendezett párizsi kiállításukon az „összhang és a jóízű zsarnoksága” ellen lázadtak, dicsőítve „az eredetiség minden formáját”;² Vaszilij Kandinszkij Münchenben az absztrakt festészet alapjait fektette le a *Der Blaue Reiter* első, 1911 decemberi kiállításán; František Kupka pedig 1912-ben a *Salon des Indépendants* kubista termében állította ki *Fugue en deux couleurs* című absztrakt festményét, miközben Picasso gitár-objektjein

dolgozva a kubista szobrászatot emelte új szintre. Ami a fenti eseményeket összeköti az nem más, mint az avantgárd legfontosabb filozófiai mozgatójának első megjelenése. A futuristák és expresszionisták programjukban a *l'art pour l'art* „elefántcsonttoronyok” lerombolását, a művészet és az élet új egységének megteremtését tűzték ki célul – melynek első lépése ugyanakkor az ábrázoló festészet felszámolása volt.

Mindezzel párhuzamosan Ferenczy Károly ugyanezen kérdésekre kereste saját választát budapesti műtermében – a független művészet idejétől vezérelve. Nagybányai szecessziójának végén festésze fokozatosan a *plein air* könnyedségétől is megvált, hogy életének utolsó éveiben beállított aktokon és csendéleteken kísérletezve eljusson a

modernizmus választójához: az „öntörvényű művészi forma” megteremtésének lehetőségéhez.³ Ferenczy csendéletei éles ellentétben állnak úgy a Nyolcak Cézanne-i alapokon elinduló komplex kompozícióival, mint a MIÉNK-alapító pályatársak, Rippl-Rónai József vagy Fényes Adolf enteriőr-csendéleteivel: képei egy-egy motívumra redukálódnak, amelyeket a műterem sötét közegébe ágyazva, erősen koncentrált megvilágításban mutat be. Ferenczy számára, ahogyan az antiimpresszionistáknál, a csendélet a formaproblémák megoldásának terepe – témája viszont eltérő. Képeinek tárgya, mint az ananászok, porcelán madarak, tömött virágsokrok gyökeresen más részletek és felületek megfigyelésére – s így más problémák feldolgozására – utalnak, mint a geometrikus alapformákra (kocka, gömb, stb.) koncentrá-

ló gyümölcskompozíciók. Munkái sokkal erősebb kapcsolatban állnak a műfajt az 1880-as években megújító Édouard Manet naturalista csendéleteivel, ugyanakkor mind az impresszionista, mind pedig a kortárs analógiák között megtalálják helyüket. Ferenczy második önálló kiállításának előkészítéseként több csendélet festését is tervezte⁴ – ugyanakkor a kiállításra csak az 1911 körül készült képek voltak végül láthatók, többek között jelen csendélet és párdarabja, amelyen két ananász látható kék drapéria előtt.⁵

„Az igazán nagy impresszionisták annyiban nagyok igazán – amennyiben nem impresszionisták” – jegyezte meg Lukács György a Nyolcak művészetét élető előadásában – „amennyiben az elmélyedés művészei [...] és szempontjaik csak eszközök egy egész-alko-

tás számára”.⁶ Ferenczy utolsó korszakának műtermi képei pontosan ebben a szellemben születtek. Egy „új szintézis” képei, amely szintézisben „minden csendéletté válik”. 1913. februári kiállításához írt bevezetőjében Lázár Béla Ferenczy utolsó korszakának lényegét abban látta, hogy a festő megtalálta képeiben „önmagát”: megteremtette a „csöndes ember” művészetét.⁷ A „szelíd modern” Ferenczy 1911–1912-ben éppen annyira kurrens kérdéseket tett fel képein, mint a festészet megújítását célul kitűző fiatal generáció tagjai, művészetét ugyanakkor nem hatotta át a „forradalmi” hevület. Kis méretű csendéletei „műzeumi” monumentalitásukkal vívják ki maguknak a helyet a modernizmus kánonjában.

Szeredi Merse Pál

JEGYZETEK

- 1 Ferenczy Károly gyűjteményes kiállítása, szerk. Boros Judit – Pleszniv Edit, kiállítási katalógus, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011, 371.
- 2 A futurista festészet kiállványát (1910. március 8.) idézi Bittera Jenő, A futurista festők mozgalma, Művészet 1912/7, 264–268.
- 3 Bellák Gábor, Összegzés vagy áösszegzés? Ferenczy Károly csendéleteiről, Ferenczy Károly gyűjteményes kiállítása, szerk. Boros Judit – Pleszniv Edit, kiállítási katalógus, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011, 117–121.
- 4 Ferenczy Károly levele Ernst Lajoshoz, 1912. október 16. Ölel Carolus, Ferenczy Károly levelezése, szerk. Boros Judit – Kissné Budai Rita, Budapest, 2011, 210–211.
- 5 Oeuvre-katalógus szám: F 330.
- 6 Lukács György: Az utak elváltak, Nyugat 1910/3, 190–193.
- 7 Lázár Béla, Ferenczy Károly új művészete, Ferenczy Károly újabb festményeinek és rajzainak gyűjteményes kiállítása (Az Ernst Múzeum VIII. kiállítása), Ernst Múzeum, Budapest, 1913, 3–5.